

Jezični priručnik u veljači 2012. dobio je drugo izdanje. Ukupna naklada do danas premašuje tri tisuće primjeraka i svi su primjerci besplatno podijeljeni na zahtjev tražitelja. U ozračju vijesti o priznanju za promicanje hrvatske jezične kulture koje su mu krajem ožujka 2012. dodijelili časopis Jezik i Zaklada „Dr. Ivan Šreter“ započele su pripreme trećega proširenog izdanja.

Igor Ćutuk

PITANJA I ODGOVORI

DJELOTVORNOST I UČINKOVITOST

Riječi *djelotvornost* i *učinkovitost* pripadaju općemu jeziku i nalaze se u općim rječnicima hrvatskoga jezika. Imenica je *djelotvornost* izvedena od pridjeva *djelotvoran*, a imenica *učinkovitost* od pridjeva *učinkovit*. Navodimo definicije tih riječi iz hrvatskih rječnika:

Rječnik hrvatskoga jezika (Vladimir Anić):

djelotvoran koji pomaže, koji povoljno djeluje; uspješan, efikasan, učinkovit

djelotvornost osobina onoga koji je djelotvoran ili svojstvo onoga što je djelotvorno
učinkovit koji donosi plod ili rezultat; djelotvoran, efikasan, plodonosan

učinkovitost svojstvo onoga što je učinkovito, osobina onoga koji je učinkovit; djelotvornost

Rječnik hrvatskoga jezika (ur. Jure Šolje):

djelotvoran koji stvara djelo, koji povoljno djeluje, koji čini dobro

djelotvornost svojstvo onoga koji je djelotvoran, onoga što je djelotvorno

učinkovit *razg.* djelotvoran

Školski rječnik hrvatskoga jezika (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – u tisku):

djelotvoran koji pomaže ili povoljno djeluje; *sin.* (efikasan), učinkovit

djelotvornost osobina onoga koji je djelotvoran ili svojstvo onoga što je djelotvorno; *sin.* (efikasnost), učinkovitost

učinkovit koji pomaže ili povoljno djeluje; *sin.* djelotvoran, (efikasan)

učinkovitost osobina onoga koji je učinkovit ili svojstvo onoga što je učinkovito; *sin.* djelotvornost, (efikasnost)

Iz tih je definicija razvidno da je riječ o istoznačnicama iako su definicije u Anićevu rječniku drukčije oblikovane, ali u tom se rječniku ne vodi sustavna skrb o istovjetnome definiranju istoznačnica. Također je razvidno da sinonimnim nizovima (pridjevnom i imeničkom) pripadaju i riječi *efikasan* i *efikasnost*, ali su one zbog stranoga podrijetla s normativnoga stajališta lošije od domaćih istoznačnica. To je vidljivo iz obradbe u Školskome rječniku. Pogledamo li prijevode engleskih istovrijednica, vidimo da se i značenja tih riječi djelomično preklapaju:

Veliki englesko-hrvatski rječnik (Željko Bujas):

effective uspješan, djelotvoran, efikasan (ne navodi se imenica effectiveness)

efficient sposoban; učinkovit, djelotvoran, efikasan

efficiency sposobnost, efikasnost

efficacy učinkovitost, djelotvornost, efikasnost.

Riječi *effectiveness*, *efficacy* i *efficiency* u općemu su engleskome jeziku bliskoznačne. U mnogim su se strukama engleske riječi *effectiveness* (i istoznačnica *efficacy*) i *efficiency* terminologizirale i njihova su značenja razjednačena.

U ISO-ovim normama te u hrvatskim normama koje izdaje Državni zavod za norme ti su nazivi definirani u tablici.

ISO 9000:2005	efficiency (3.2.15) relationship between the result achieved and the resources used	effectiveness (3.2.14) extent to which planned activities are realized and planned results achieved
HRN EN iso 9000:2008	djelotvornost (3.2.15) odnos između postignutih rezultata i upotrijebljenih resursa	učinkovitost (3.2.14) mjera u kojoj se ostvaruju planirane radnje i postižu planirani rezultati

Zbog njihove bliskoznačnosti u općemu jeziku to je i u engleskome nazivlju izazvalo probleme i nejasnoće, što je vidljivo npr. na mrežnim stranicama <http://www.dailyblogtips.com/effective-vs-efficient> na kojima se može pročitati jasno objašnjenje tih engleskih naziva.

Effective (adj.) *Adequate to accomplish a purpose; producing the intended or expected result.* Prikladan za obavljanje određene svrhe; koji dovodi do traženoga ili očekivanoga rezultata.

Efficient (adj.) *Performing or functioning in the best possible manner with the least waste of time and effort.* Koji radi ili djeluje na najbolji mogući način s najmanjim gubitkom vremena ili napora.

Na istoj se stranici nudi ova rečenica kao pomoć pri pamćenju postavljenoga odnosa: *Being effective is about doing the right things, while being efficient is about doing the things in the right manner.* *Effective* znači obavljati ono što se traži, a *efficient* obavljati ono što se traži na odgovarajući način.

Temeljem činjenice da prijevod tih dvaju naziva izaziva toliko zanimanje (to su nam pitanje nekoliko puta postavljali stručnjaci različitih struka), jasno je da hrvatski nazivi koje norma nudi (tj. hrvatski naziv *djelotvornost* za *efficiency* i *učinkovitost* za *effectiveness*) nisu ni u jednoj struci u kojoj se upotrebljavaju dobro primljeni i da izazivaju određenu pomutnju. Lako je i objasniti zašto

je tomu tako. Razjednačivanje općejezičnih istoznačnica nikada nije naj sretnije rješenje jer ne postoji odgovarajuća motivacija koja bi korisniku olakšala snalaženje u tome kojoj je riječi pridruženo koje značenje i koji engleski naziv. Terminološki je promašaj upotrijebiti dvije riječi koje imaju isto značenje u općemu jeziku da bi se njima označila dva različita pojma¹ u nekoj struci. Iz toga nužno mora proizići zbrka.

S jezične strane posve je jasno kako se takva zbrka rješava. Treba se vratiti značenju navedenih naziva.

Engleski nazivi *effectiveness* i *efficacy* označuju adekvatnost proizvoda ili usluge za svrhu za koju su napravljeni (npr. *effective steps toward peace*, *effective teaching methods*, *efficacy of proposed measures*), dok *efficiency* označuje sposobnost obavljanja radnje s najmanjim utroškom vremena i drugih resursa (npr. *efficient motor*). Iz toga bismo mogli s jezikoslovnoga kuta gledanja reći da je *effectiveness* *učinkovitost* (dakle svojstvo čega da služi svojemu cilju ili svrsi),

¹ Slično je svojedobno bilo s nazivima *knjižničar* i *bibliotekar* koji su razjednačeni tako da je knjižničar imao samo srednju stručnu spremu dok je bibliotekar imao visoku stručnu spremu.

a *efficiency optimalnost* (svojstvo da toj svr- si služi na najbolji mogući način). U skladu s tim možemo govoriti i o većoj ili manjoj učinkovitosti, pa što može biti učinkovitije (riječ je o veličini koja se može iskazati stupnjem ili ljestvicom), dok je optimalnost – potpuna učinkovitost. To se odražava i u jezičnoj stvarnosti, pa pridjev učinkovit možemo stupnjevati, a *optimalan* ne možemo jer pokazuje najveći stupanj učinkovitosti.

Riječi *učinkovitost*, koju samo Aničev rječnik označuje kao riječ razgovornoga sti-

la, dajemo prednost pred riječju *djelotvor- nost* samo stoga što ima potpunije tvorbeno gnijezdo, naime postoji imenica *učinak*, a takve imenice prema pridjevu *djelotvoran* u hrvatskome nema.

Možemo dakle govoriti o većoj ili manjoj energijskoj učinkovitosti (*effectiveness*), a cilj nam je postizanje energijske² optimalnosti (*efficiency*).

Lana Hudeček, Milica Mihaljević

² Napominjemo još samo da se često upotrebljava pridjev *energetski* koji ne treba upotrebljavati: od imenice *energija* pridjev je *energijski*, a od imenice *energetika* pridjev je *energetički*. *Energetski* nije izveden ni od jedne hrvatske riječi nego je preuzet iz engleskoga.

OSVRTI

U NAVIJANJU ZA EUROPSKU UNIJU STRADAO SVETI MARKO

a vladavine komunističkog režima u Hrvatskoj, u ime bezbožnog svjetonazora, komunističke ideologije, ukinuo je tisuće stoljetnih naziva mjesta i gradova koji su nosili imena kršćanskih svetaca. Tako su ime grada Sveta Nedelja, preimenovali u Nedelja, Sveti Križ Začretje u Začretje, Sveti Petar u Petar, Sveti Đurđ Ludbreški u Đurđ Ludbreški, Sveti Filip Jakov u Filip Jakov, Sveti Juraj u Trnju u Juraj u Trnju, itd.

U Republici Hrvatskoj, koja je deklarativno odbacila komunistički svjetonazor, danas se potihom obnavlja potiranje kršćanske baštine hrvatskoga naroda. Naime, hrvatskoj i svjetskoj javnosti poznato je da se sjedište Hrvatskoga sabora, sjedište Vlade Republike Hrvatske, Ured predsjednika Vlade RH,

Služba za odnose s javnošću RH, Ured za protokol Vlade RH, Ured za zakonodavstvo RH nalaze na adresi: Trg svetog Marka 2, 10 000 Zagreb.

Od kako je za predsjednika RH godine 2000. bio izabran Stjepan Mesić, a na izborima iste godine vlast dobila politička opcija „preobučene“ komunističke partije, započelo je nasilje koje je, uz navijanje za ulazak Republike Hrvatske u Europu, doživjelo demaskiranje. Već prije su predsjednici RH polagali zakletvu na Markovu trgu, vlada je zasjedala na Markovu trgu, saborske sjednice održavaju se na Markovu trgu. Dakle, svjedoci smo da predsjednici države, vladâ, sabora, ministri, a osobito novinari, dopisnici dnevnih novina i tjednika te televizijskih postaja zlorabe i iskrivljuju ime trga na kojem se nalaze i djeluju najvažnije državne ustanove.